

5 czerwca 2018 - Cykl Genealogia w Ursynotece – Wykład dr. Andrzeja M. Nowika pt.:

Akta Heroldii Królestwa Polskiego. Stan zachowania akt Heroldii i rekonstrukcja ich treści.

Heroldia Królestwa Polskiego – władza rządowa, komisja dla rozpatrywania dowodów szlachectwa, czyli legitymacji szlacheckiej, ustanowiona w Polsce po roku 1831, po zakończeniu powstania listopadowego, pierwotnie (od 1832) w formie Tymczasowego Komitetu do Rozpoznawania Szlachectwa. Ukaz carski powołujący Heroldię nosi datę 25 czerwca (7 lipca nowego stylu) 1836 i ustanawia Heroldię przy II. Radzie Stanu Królestwa Polskiego w oparciu o przepisy art. 51-55 ustanowionego równocześnie prawa o szlachectwie. Zlikwidowany został zarazem tym dekretem działający w Warszawie Tymczasowy Komitet, a jego akta przekazano do Heroldii. Prezesem Heroldii był hrabia Aleksander Colonna-Walewski.

Po zaprowadzeniu w Warszawie Senatu, Heroldia pozostawiona była od 1841 jako osobna instytucja, przy ogólnych zebraniach tegoż senatu. W marcu 1861 atrybucje ogólnych zebrań Senatu przeszły na nowo utworzoną radę stanu królestwa, wskutek czego i Heroldia poddawała niektóre ze swoich czynności pod rozpoznawanie rady stanu.

Trzeba zaznaczyć, że nie cała szlachta w Królestwie Polskim była zainteresowana potwierdzeniem swojego szlachectwa. Prób takich nie podejmowała np. arystokracja ziemiańska, która nie czuła zagrożenia dla swojej pozycji społecznej, a także część szlachty dobrze osiadłej, kierującej się niechęcią do obcej biurokracji, a poza tym bardziej ceniła opinię sąsiadów, którą przedkładała nad decyzje Heroldii.

Patenty szlacheckie

W roku 1861 Heroldia została zlikwidowana, a jej kompetencje i akta przejęła III Rada Stanu Królestwa Polskiego, a od roku 1870 Departament Heroldii Rządzącego Senatu w Petersburgu. Tutaj w latach 1893 – 1895 przekazano akta zlikwidowanej Heroldii. Po roku 1922, na mocy traktatu ryskiego, wróciły do Polski, razem z wywiezionymi do Rosji w roku 1915 aktami Rady Stanu i Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu. Po rewindykacji, zespół Akt Heroldii, liczący ok. 12 tys. j.a. trafił do Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie gdzie spłonął doszczętnie podczas II wojny światowej.

W obecnym czasie, o istnieniu tego zbioru świadczy kilka zachowanych akt, dokumentów pergaminowych i papierowych, które w 1961 przekazał Polsce ówczesny ZSRR. Inwentarz, który opracowały Wanda Maciejewska i Małgorzata Osiecka, zawiera 18 poszytów i 31 dokumentów, które są aneksami do już dziś nieistniejących dokumentów.

